

Tvistelovbrev nr. 24

Bevisforbud og bevisfritak

Tvistelovens **kapittel 22** samler de viktigste reglene om **bevisforbud og bevisfritak** utover § 21-7 (alminnelige begrensninger i retten til å føre bevis) og § 21-8 (begrensning ut fra proporsjonalitet). I stedet for at reglene knyttes til vitneforklaringer med henvisninger fra lovens regler om de øvrige bevismidler, slik tilfellet er etter tvistemålsloven, gjelder reglene i tvisteloven kapittel 22 for *alle bevisstyper*. Nytt med tvisteloven er at kapittel 22 kodifiserer en del avskjæringsregler.

Etter § **22-1** første ledd plikter retten å avskjære bevis om opplysninger av betydning for **rikets sikkerhet eller forhold til fremmed stat**. Bestemmelsen viderefører tvistemålsloven § 204 nr. 1, jf. også straffeprosessloven § 117. Etter annet ledd kan Kongen samtykke i at beviset føres. Ved samtykke pålegges partene taushetsplikt etter § 22-12 første ledd, se nærmere NOU 2001: 32 s. 956.

Tvisteloven § **22-2** lovfester forbudet mot å føre bevis om **drøftelser i regjeringskonferanser**. Forbudet er absolutt: det kan ikke samtykkes i at bevis skal føres. Forbudet gjelder også for regjeringsnotatene, jf. Rt. 1996 s. 1101 og Rt. 1980 s. 711.

Bevisforbud om opplysninger undergitt **lovbestemt taushetsplikt** følger av tvisteloven § **22-3**. Bestemmelsen viderefører i det vesentlige tvistemålsloven § 204 nr. 2, jf. straffeprosessloven § 118. Reglene gjelder den som har opplysninger underlagt taushetsplikt som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune mv. jf. første ledd. Taushetsplikt fastsatt ved instruks uten grunnlag i lov omfattes ikke. Etter annet ledd første punktum kan departementet samtykke i at beviset føres. Annet punktum begrenser samtykkevurderingen: Samtykke kan bare nektes når bevisføring kan utsette staten eller allmenne interesser for skade eller virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighet. Etter tredje ledd gis retten myndighet til å overprøve departementets avgjørelse av om beviset skal føres eller ikke.

Bevisforbud om **rettsforhandlinger og rettsavgjørelser** står i § **22-4**. Etter § 22-4 første ledd første punktum kan det ikke føres bevis om innholdet av forhandlinger eller forklaringer som en domstol med hjemmel i lov har pålagt de tilstedeværende taushet om. Bestemmelsen viderefører i hovedsak tvistemålsloven § 206, jf. straffeprosessloven § 120. Annet ledd lovfester det absolutte forbudet mot å føre dommere og lagrettemedlemmer som vitner om grunnlaget for avgjørelser de har truffet. Tredje ledd viser til reglene om bevisforbud og taushetsplikt som gjelder for utenrettslig mekling og rettsmekling, se nærmere NOU 2001: 32 s. 723-24 og Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 391.

Bevisforbud og bevisfritak for **betroelser til særlige yrkesutøvere** fremgår av § **22-5**. Første ledd gir forbud mot å føre bevis om noe som er betrodd noen særskilt oppregnede grupper av yrkesutøvere, for eksempel prester og advokater. Bestemmelsen viderefører tvistemålsloven § 205 første ledd, jf. straffeprosessloven § 119. Annet ledd gir regler om bevisfritak om opplysninger som er betrodd under

sjelesorg mv. selv om forholdet ikke omfattes av første ledd. Bestemmelsen viderefører i det vesentligste tvistemålsloven § 206 a. Etter tredje ledd er verken første eller annet ledd absolutte: Den som har krav på hemmelighold etter § 22-5 kan samtykke i at beviset føres.

Bevisforbud om **vandel og troverdighet** står i tvisteloven § 22-6. Reglene i § 22-6 første til tredje ledd tilsvarer tvistemålsloven § 193, jf. straffeprosessloven § 134. Fjerde ledd lovfester forbudet mot å føre bevis om troverdighetstester med polygraf (løgndetektor), jf. Rt. 1996 s. 1114.

Forbud mot bevis **fremskaffet på utilbørlig vis** er lovfestet i § 22-7. Bestemmelsen er meget skjønnsmessig og må tolkes på bakgrunn av rettspraksis. Det grunnleggende prejudikatet er inntatt i Rt. 1991 s. 616. Der formuleres generelle krav som siden er fulgt opp, se for eksempel Rt. 1997 s. 795 (lydbåndopptak i samværssak ansett utilbørlig, ikke tillatt ført), Rt. 2001 s. 668 (videobevis i avskjedigelsessak ikke tillatt ført), Rt. 2002 s. 1500 (ansatts e-post tillatt ført i avskjedigelsessak), se også prinsippavgjørelsen i Rt. 2003 s. 1266.

Bevisfritaksreglene i § 22-8 for **nærstående for opplysninger meddelt av parten** viderefører tvistemålsloven § 207, mens § 22-9 om bevisfritak for **belastende personopplysninger** i § 22-9 i det vesentligste svarer til svarer til tvistemålsloven § 208, jf. straffeprosessloven § 123.

Bevisfritaksreglene i § 22-10 om **drifts- eller forretningshemmeligheter** viderefører gjeldende rett etter tvistemålsloven § 209, jf. straffeprosessloven § 124, mens reglene om **bevisfritak for massemedia** etter § 22-11 viderefører gjeldende rett med en viss utvidelse i tredje ledd om medarbeider i kringkasting og i annen virksomhet som i hovedtrekk har samme formål som aviser og kringkasting.

§ 22-12 viderefører tvistemålslovens regler om **taushetsplikt og lukkede dører**.

Aktuelle problemstillinger – diskusjonstemaer

1. Kan samtykke etter § 22-3 annet ledd gis selv om vilkårene er oppfylt for å nekte samtykke?
2. Kan en privat part som har fått tilgang til et regjeringsnotat fremlegge notatet?
3. Kan en statsråd fritas for å avgi vitneforklaring om de hensyn som har vært avgjørende for vedtaket, eller om det faktiske grunnlaget det er truffet på? Kan departementets interne dokumenter fremlegges?
4. Kan tredjemenn som er vernet av reglene om taushetsplikt be retten overprøve departementets avgjørelse etter § 22-3 annet ledd?
5. Begrunnelsen for reglene i § 22-4 tredje ledd om rettsmekling. Hva ligger i unntaket i § 8-6 første ledd annet punktum?
6. Hva ligger i ”utilbørlig” i § 22-7?

Forarbeider:

NOU 2001: 32 s. 956-964

Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 457-460

Utarbeidet av Fredrik Bøckman Finstad
Justisråd, Norges delegasjon til EU